

Wyrok z dnia 16 grudnia 1999 r.

I PKN 411/99

Dyrektorowi przedsiębiorstwa państwowego, którego stosunek pracy ustał wskutek upływu okresu powołania na stanowisko nie przysługuje odprawa przewidziana w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Barbara Wagner (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Andrzej Kijowski, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 1999 r. sprawy z powództwa Janusza Z. przeciwko K. Zakładom Sprzętu Ortopedycznego w K. o odprawę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 4 lutego 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 4 lutego 1999 r. [...] oddalił apelację Janusza Z. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Katowicach z dnia 21 września 1998 r. [...], oddalającego powództwo apelującego o odprawę przewidzianą w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.).

Powód został powołany przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej na stanowisko dyrektora K. Zakładów Sprzętu Ortopedycznego Przedsiębiorstwo Państwowe w K. z dniem 1 czerwca 1992 r. na okres pięciu lat. Z dniem 20 czerwca 1997 r. Wojewoda K. powołał go na stanowisko tymczasowego kierownika na okres 6 miesięcy. Janusza Z. zwolniono z pełnienia tej funkcji 31 października 1997 r.

Zdaniem Sądu, powód nie nabył prawa do odprawy przewidzianej w art. 39 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. Nie został on bowiem odwołany ze sta-

nowiska dyrektora, lecz jego stosunek pracy wygasł na skutek upływu czasu. Inna niż odwołanie forma zakończenia stosunku pracy nie stanowi podstawy do wypłaty odprawy. Nadto, zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 25 września 1981 r., odprawa nie przysługuje, gdy odwołany dyrektor został powołany na stanowisko kierownika tymczasowego przedsiębiorstwa. Gdyby więc nawet wygaśnięcie stosunku pracy Janusza Z. na stanowisku dyrektora strony pozwanej potraktować jako odwołanie, podstawę wyłączenia jego prawa do żądanego świadczenia stanowiłby art. 39 ust. 3 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych.

Janusz Z. zaskarżył ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie roszczenia lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Według skarżącego, odprawa nie przysługuje tylko w przypadkach wskazanych w art. 39 ust. 2 i 3 ustawy, a żaden z nich w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi. „Ponieważ stosunek pracy powoda ustał w wyniku wygaśnięcia umowy, a nie jego odwołania ze stanowiska nie można tego przypadku podciągać pod przepisy odnoszące się do innych sytuacji. Interpretacja zastosowana przez sądy ma charakter rozszerzający i w odniesieniu do powołanego przepisu o charakterze restryktywnym jest niedopuszczalna”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 39 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych jest przepisem płacowym. Wymaga zatem wykładni ścisłej. Skoro odprawa przysługuje w wypadku odwołania dyrektora ze stanowiska - a contrario - nie przysługuje w razie, gdy zaprzestanie pełnienia tej funkcji nie było następstwem odwołania ze stanowiska. Upływ czasu na jaki pracownik został powołany na stanowisko dyrektora jest zdarzeniem prowadzącym do ustania stosunku pracy różnym od oświadczenia woli o odwołaniu ze stanowiska dyrektora.

Poza tym, zredagowany w sposób nie budzący żadnych wątpliwości, art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 25 września 1981 r. wyłącza prawo do odprawy w razie powołania odwołanego dyrektora, po ustaniu stosunku pracy, na stanowisko tymczasowego kierownika przedsiębiorstwa. Według art. 33a tejże ustawy, wyznaczenie tymczasowego kierownika przedsiębiorstwa może nastąpić między innymi albo w przypadku „

odwołania dyrektora” (pkt 1) albo „wygaśnięcia okresu, na jaki dyrektor był powołany” (pkt 3). Ze sformułowania tego tylko przepisu wynika, że ustawodawca traktuje odwołanie dyrektora ze stanowiska (równoznaczne - po myśli art. 70 § 2 KP - z wypowiedzeniem umowy o pracę na czas nie określony, a więc sposobem jej rozwiązania przewidzianym w art. 30 § 1 pkt 2 KP) za zdarzenie odmienne od upływu okresu powołania na stanowisko (wygaśnięciem stosunku pracy z przyczyny wskazanej w art. 30 § 1 pkt 4 KP).

Wykładnię art. 39 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych dokonaną przez Sądy pierwszej i drugiej instancji wspierają argumenty funkcjonalne. Odwołanie ze stanowiska dyrektora przedsiębiorstwa może nastąpić w każdym czasie. Odprawa jest świadczeniem o swoistym, kompensacyjnym charakterze. Stanowi rodzaj odszkodowania za nieprzewidzianą utratę, na ogół ponadprzeciętnych, zarobków, gwarantującego pracownikowi i jego rodzinie, na okres przejściowy, warunki życia na poziomie zbliżonym do dotychczasowych. Ma zarazem cechy nawiązki, stanowiąc pieniężny ekwiwalent za pozbawienie stanowiska o wysokim, w przeważającej opinii, prestiżu zawodowym oraz społecznym. Pracownik, który został powołany na stanowisko dyrektora na czas określony jest, a w każdym razie powinien być, przygotowany na wszystkie te doświadczenia, które mogą zaskakiwać osobę nie mającą wiedzy na temat czasu sprawowania funkcji.

Na taki właśnie, kompensacyjny głównie cel odprawy wskazują te wyłączenia do niej prawa, które pozostają w związku z przewidywanym zakończeniem stosunku pracy, a więc gdy odwołanie dyrektora nastąpiło : na jego wniosek (art. 39 ust. 2 pkt 1) albo ze względu na przejście na emeryturę lub rentę, jeżeli otrzymał odprawę z tego tytułu (art. 39 ust. 2 pkt 5) bądź w przypadku likwidacji przedsiębiorstwa względnie ogłoszenia jego upadłości (art. 39 ust. 2 pkt 4). Z funkcją kompensacyjną odprawy nie pozostaje w konflikcie jej funkcja gratyfikacyjna, o której można wnosić z pozostałych wyłączeń prawa do tego świadczenia, mających charakter sankcyjny (art. 39 ust. 2 pkt 2 i 3). Ta ma jednak znaczenie drugorzędne, skoro wypłatę odprawy uzasadnia jedynie odwołanie ze stanowiska.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, rzekł jak w sentencji.

=====